NJË UDHËTIM NË JUG DHE NJË NDALESË NË BUTRINT

BUTRINT 13 TETOR 2025

Në udhëtimin tonë të bukur që na çoi drejt jugut të Shqipërisë e më pas përtej kufirit, në Korfuzin grek, një nga momentet më magjike ishte ndalesa në qytetin e lashtë të Butrintit, një vend që për mua nuk është thjesht një monument arkeologjik, por një hije e gjallë e kujtesës që shtrihet për dekada, që nga vitet e rinisë sime si nxënës në gjimnazin “Ismail Qemali” në Laç.

Këtë objekt arkeologjik e kam vizituar disa herë që nga viti 1971, por ky udhëtim me Donikën kishte

një nuancë tjetër: dëshirën për të rigjetur jo vetëm gurët dhe rrënojat, por për të takuar përsëri shpirtin e historisë që ato bartin.

Herë pas here kam qenë aty për aktivitete artistike, si koncerti i sopranos shqiptaro-rumune Arlinda Morava, ekspozita arti, si dhe vizita me artistët e mëdhenj amerikanë dhe rusë, pianistët e shquar Julia Kruger dhe Victor Bunin.
Sa herë që vij këtu, ndiej një rikthim në kohë.

Kur lëmë pas rrugët e jugut shqiptar, me vijën e kaltër të bregdetit dhe përshkallëzimet, vërejmë se si natyra dhe historia bashkohen në një simfoni të përkryer. Korfuzi duket si një vizatim i largët në horizont, ndërsa ujërat mes Kepit të Vivarit dhe kanalit që ndan kontinentin nga ishulli i madh krijojnë një pamje magjike. Aty, në buzë të këtij kanali, qëndron Butrinti — si një urë qetësie midis të shkuarës dhe të tashmes.

Donika dhe unë kaluam nëpër rrugët e ngushta, ndërsa ekzotika e së tashmes përzihej me

historinë e thellë të vendit. Ndaluam përballë hyrjes së parkut arkeologjik, dhe këmbët na çuan mes pemëve të gjelbra, bimëve mesdhetare, manjolave e aromave që herë sillnin kujtimin e luleve të Mesdheut, herë atë të myshkut dhe lagështisë së lashtësisë.

Në oborrin kryesor, stela, kolona, muret e vjetër dhe gjurmët e mozaikëve prisnin të tregonin historitë e tyre, të gjitha flisnin me një heshtje premtuese. Ishte sikur koha të ishte ndalur vetëm aty, që ne të mund të hynim në labirintin e kujtesës së qytetit të lashtë.

NJË VËSHTRIM HISTORIK MBI BUTRINTIN

THELLËSITË E KOHËS

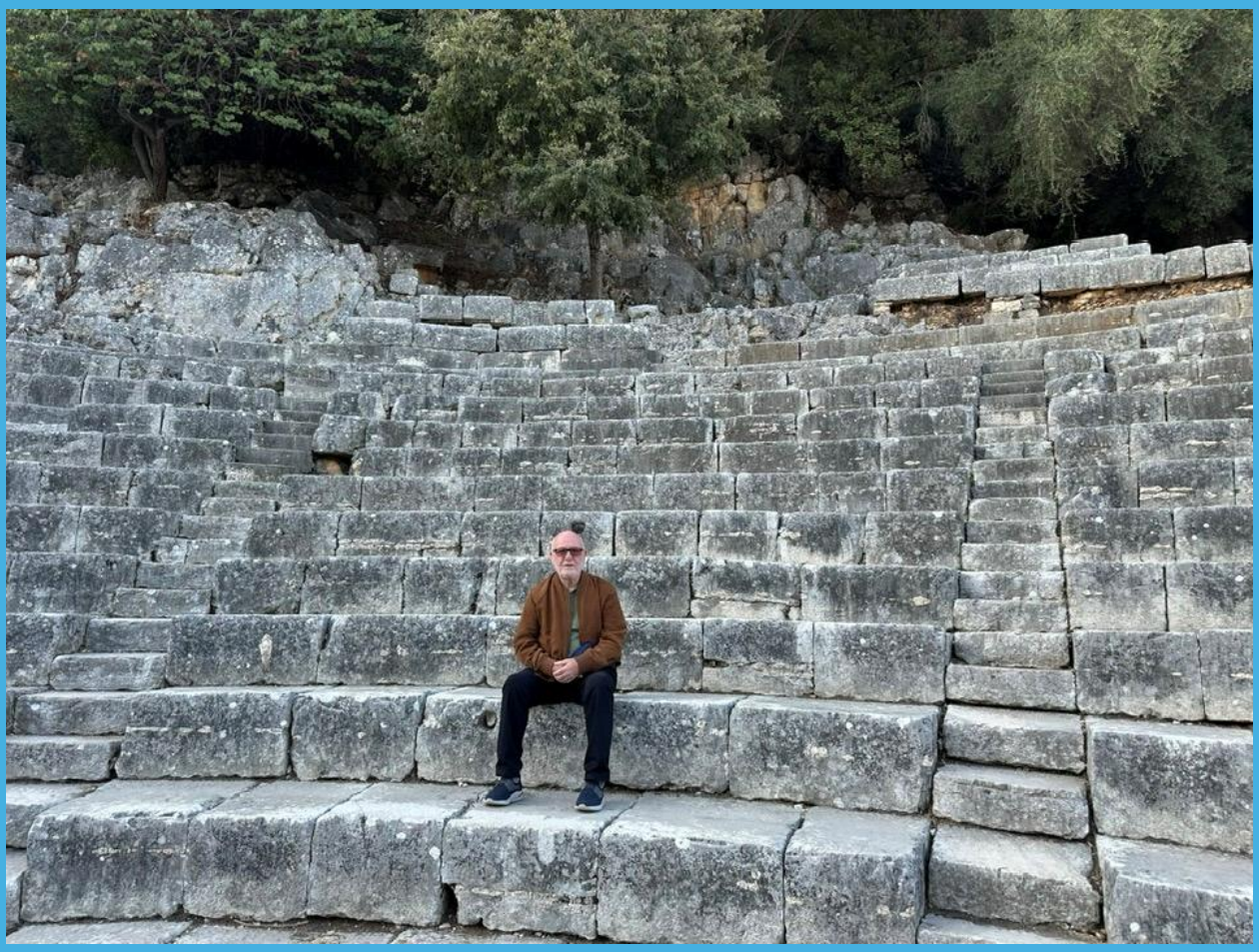

Butrinti – i njohur në antikitet si *Bouthroton* (ose *Buthrotum* në latinisht) – ka rrënjë të thella që shtrihen deri në periudhën paragreke. Qyteti fillimisht lidhej me fisin e Chaonëve, një grup epirotësh dhe vendndodhja e tij pranë kanaleve dhe pellgjeve u bë një pikë strategjike për tregti dhe lundrim.

Me kalimin e shekujve, Butrinti u ndikua nga bota helenistike dhe më pas ra nën ndikimin romak.

Cezari Octavianus (Augustus) e shpalli koloni të veteranëve, duke i dhënë qytetit një zhvillim të madh urbanistic. aty u ndërtuan forumi, portiku, pusetat dhe rrjeti hidraulik. Amfiteatri I mrekullueshëm, gjigant.

Në periudhën romake, dhe më vonë në atë bizantine, qyteti vazhdoi të lulëzonte, me bazilika, baptistere, pallate, ndërtesa administrative dhe mozaikë mahnitës. Por në shekujt e mëvonshëm, për shkak të fatkeqësive natyrore – veçanërisht përmbytjeve dhe ndryshimeve të nivelit të ujërave – shumë zona u braktisën.

Në mesjetë dhe më tej, Butrinti kaloi në duart e Perandorisë Bizantine, Anzhuinëve, Venedikut dhe më vonë nën ndikimin osman. Fortesa veneciane u ndërtua pranë akropolit për të ruajtur kontrollin e kanaleve dhe të pasurive natyrore të zonës.

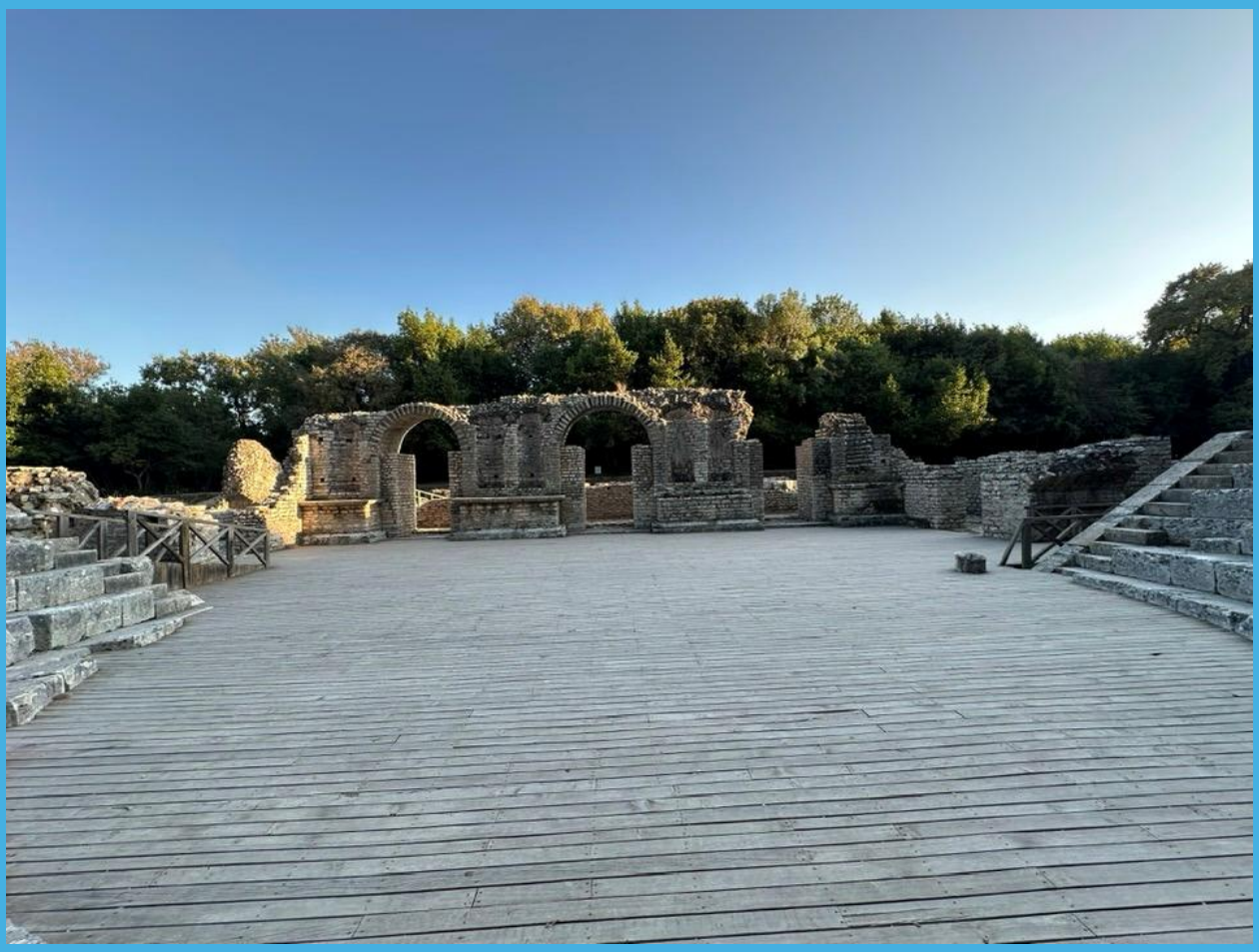

Pas shekujsh heshtjeje dhe mungese kujdesi, nga mesi i shekullit XX filluan gërmime serioze. Arkitekti italian Luigi Maria Ugolini nisi ekspeditat e para në vitin 1928. Në vitet ’70 e më pas, arkeologët shqiptarë kontribuan ndjeshëm në zbardhjen dhe interpretimin e rrënojave.

ROLI I FONDACIONIT ROTHSCHILD / BUTRINT FOUNDATION

Pas rënies së sistemit komunist në Shqipëri, Butrinti u përball me sfida të mëdha: mungesë investimesh, shkatërrime nga grabitësit dhe kërcënime nga ndërtimet e pakontrolluara.

Në këtë moment vendimtar u krijua **Fondacioni Butrint** – një organizatë bamirëse britanike, themeluar në vitin 1993 nga **Lord Jacob Rothschild** dhe **Lord John Sainsbury**, me qëllim

restaurimin, ruajtjen dhe zhvillimin e sitit arkeologjik dhe natyror të Butrintit.

Fondacioni ndërmori një sërë masash për:

- konsolidimin e ndërtesave dhe monumenteve për të shmangur degradimin e mëtejshëm;
- financimin e gërmimeve dhe hulumtimeve arkeologjike, në bashkëpunim me institucionet shqiptare dhe ndërkombëtare;
- krijimin e një zone tampon dhe zgjerimin e Parkut Kombëtar të Butrintit në vitin 2000 për të mbrojtur ekosistemet natyrore përreth monumentit;
- përmirësimin e aksesit për vizitorët dhe ndërtimin e infrastrukturës turistike që ndërthur historinë me natyrën;
- trajnimin e arkeologëve dhe konservatorëve vendas për të vazhduar ruajtjen në mënyrë të qëndrueshme.

Përmes këtyre përpjekjeve, Fondacioni Rothschild ka luajtur një rol kyç në shpëtimin dhe ringjalljen e shpirtit të gurëve, në rikthimin e Butrintit në hartën kulturore botërore dhe në kthimin e tij në një destinacion që i përket përjetësisht kujtesës shqiptare.

IMPRESIONE DHE REFLEKTIME PERSONALE

Ndërsa ecnim, ndaluam te mozaiku i baptisterit, ku drita luante mbi gurët e lashtë dhe ujërat e kanalit pasqyronin si një rrëfim i heshtur çdo brez që kishte kaluar aty. Aty ndjenim më së miri se çdo frymëmarrje e kohës ishte gdhendur në faqet e mureve, në kolonat që ruajnë vështrimin e qetë, por të përjetshëm.

Ishim aty jo thjesht për të shëtitur rrënojat, por për të rifreskuar imazhet që vite më parë kishin lënë

gjurmë tek ne. Kujtimet e gjimnazit, kur përpiqesha të vizatoja kolonat dhe t'u tregoja shokëve mitet që shoqëronin historinë e Butrintit, u rikthyen me një forcë ndjenjash që vetëm kujtimet e përhershme mund t'i ringjallin.

Kur lamë pas Butrintin dhe u ngritëm drejt rrugës që çon në kufi e në Korfuz, ndjeva një shpresë të thellë: se këto rrënoja do të qëndrojnë aty edhe për brezat që do të vijnë — falë kujdesit dhe dashurisë që institucione si Fondacioni Rothschild i kanë dhuruar këtij vendi magjik, dhe falë përkujdesjes që duhet të tregojnë vetë brezat shqiptarë në ruajtjen e këtij thesari të përjetshëm.

Mal Berisha
Butrint, 13 tetor 2025
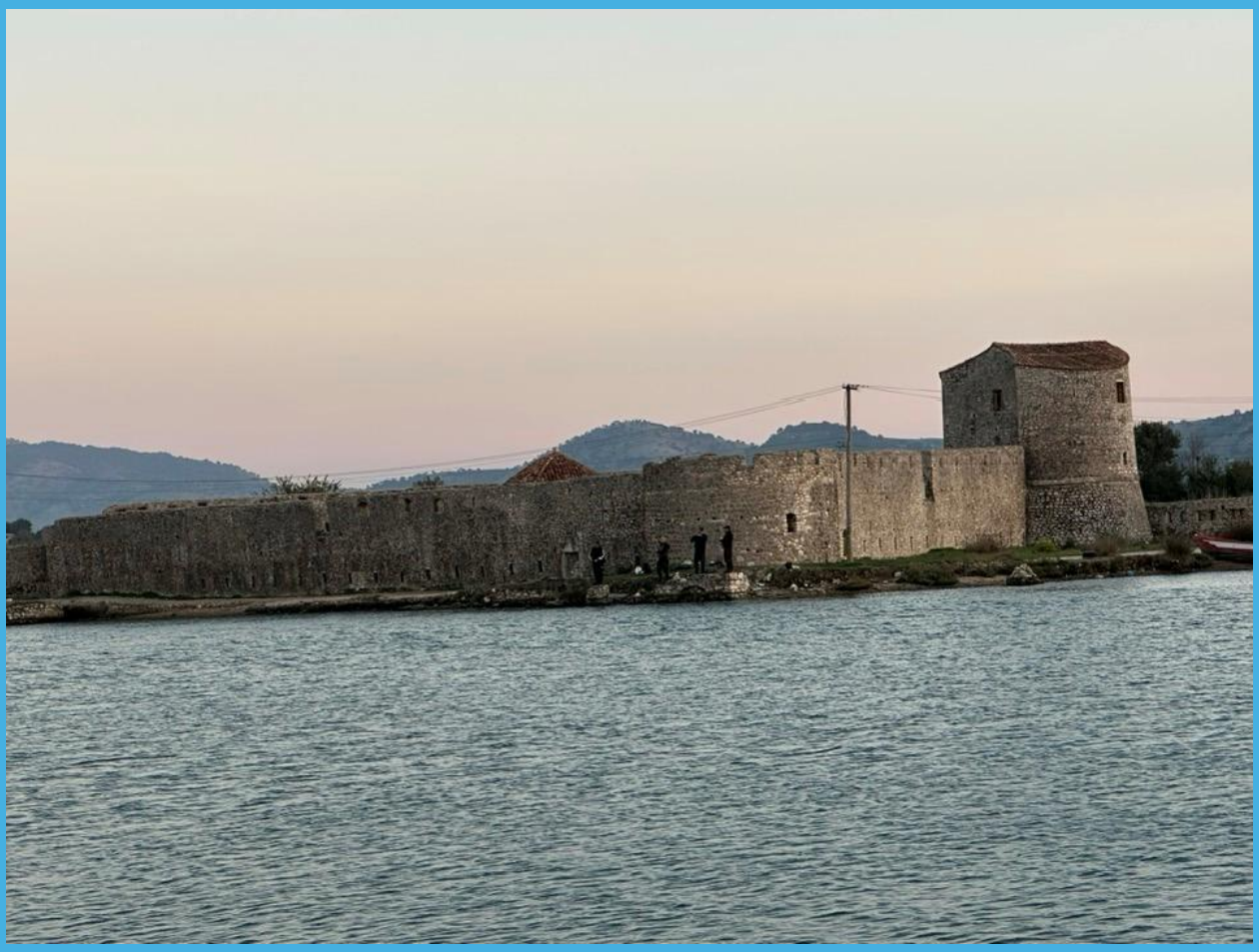
BUTRINTI